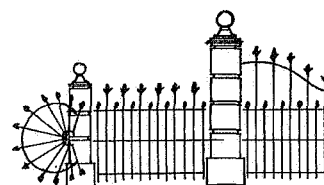

Het hek van Onderdendam

Het rommelt in het doorgaans zo vredige dorpje Onderdendam. Door de mogelijke plaatsing van een groot hek wordt voor een handje vol wandelaars het ommetje langs het oude kerkenpad aan de zuidwestkant van het dorp onmogelijk gemaakt. Een terecht protest van bewoners van Onderdendam om te blijven wandelen in een cultuurlandschap van tweeduizend jaar oud.

Onderdendam ligt op een snijpunt van waterwegen: het Winsumerdiep en het Boterdiep. Door haar centrale ligging werd het dorp een belangrijke plaats waar goederen werden verhandeld en overgeslagen. Deze centrumfunctie werd in 1621 nog versterkt door de stichting van een zijvesthuis. Nog steeds bestaat dit Waterschapshuis en werkt het als zodanig voor het waterschap. Er was een Kantongerecht en een kantoor van de directe belastingen gevestigd en sinds 1811 was Onderdendam de hoofdplaats van de gemeente Bedum. Onderdendam is die functie verloren doordat het niet aan de spoorlijn kwam te liggen en door de opkomst van het wegverkeer. Door zijn vele historische waardevolle gebouwen werd het plaatsje in 1987 een beschermd dorpsgezicht. De hervormde kerk die momenteel in Onderdendam staat, dateert uit 1840. Daarvoor stond hij in het zuidelijker gelegen Onderwierum. Alleen het zeer fraaie oude kerkhof op deze wierde is bewaard gebleven.

ARCHEOLOGISCHE WAARDE

Het cultuurhistorische landschap van Onderdendam en omgeving is van grote historische en archeologische waarde. Het gebied wordt volgens fysisch geograaf en archeoloog Louwrens Hacquebord beheerst door een groep van zes wierden. Deze wierdenzwerf is gelegen op een oude kwelderwal en vormt met de wierde Menkeweer, ten noorden van Onderdendam, een geheel. Enkele grafzerken op het oude kerkhofje van Onderwierum getuigen nog van de vroegere aanwezigheid van de kerk. De kerk was door een stenen kerkenpad verbonden met Onderdendam. Dit oude voetpad liep van Onderwierum,

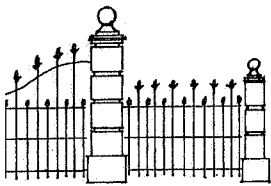
over het erf van het huisje ten noorden van het kerkhof, langs de sloot naar de Munsterweg, kruiste deze en vervolgde in noordelijke richting naast de thans half-verharde ontsluitingsweg van de Boschhoeve. Het pad was een baksteenlengte breed. Het staat op de oude minuutkaarten van Onderwierum en komt ook nog voor op de militaire kaart van 1853. Volgens mondelinge overlevering bestond het zelfs nog in de Tweede Wereldoorlog. Archeologische vondsten in Onderwierum wijzen op een bewoning vanaf de eerste eeuwen van onze jaartelling.

Drie monumentale negentiende-eeuwse boerderijen zijn gebouwd op oude verhoogde woonplaatsen. Het erf van een ervan, de Boschhoeve genaamd, had in ieder geval een bebouwing in de zeventiende eeuw, omdat het al voorkomt op de Provinciale Atlas uit 1696. Waarschijnlijk is deze bewoningsplaats echter veel ouder omdat hij gelegen is aan de middeleeuwse Munsterweg.

Vlak ten noorden van de Boschhoeve ligt in het land een nog gave, onbehuide wierde die vanaf de Trekweg naar Winsum goed te zien is. Deze wierde is evenals de andere wierden van de wierdenzwerf Onderwierum een archeologisch monument. De onregelmatige mozaïekverkeveling is karakteristiek voor dit gebied dat van oorsprong een kwelderlandschap is. Het heeft in feite nog steeds de structuur van het onbedijkte landschap, aldus Hacquebord.

GEEN BESEF VOOR LANDSCHAP EN CULTUUR

Kees Willemsen, politiek tekenaar van onder andere de Universiteitskrant Groningen en

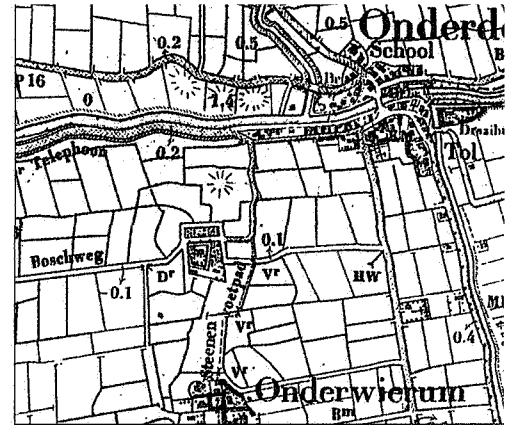
LINKSONDER: Kees Willemen met zijn honden op het omstreden pad foto Elmer Spaargaren
 MIDDEN: Het ontwerp van het omstreden hek
 RECHTSBOVEN: Fragment uit een kaart van de Historische atlas van de provincie Groningen, waarop het tracé van het 'Steenen voetpad' staat aangegeven.

de krant van de Noordelijke Hogeschool in Leeuwarden, woont sinds vier jaar in het voormalige gebouw van het Kantongerecht in Onderdendam. En dat doet hij met veel genoegen, samen met zijn vrouw en zijn twee golden retrievers. 'Het valt mij op dat in de gemeenten Winsum en Bedum, die zulke grote cultuurhistorische schatten en landschappelijke waarden bezitten, er zo weinig besef is voor deze zaken. Ik wandel graag rond het dorp en vooral aan de zuidkant. Dan kun je een rondje maken via de Achterweg via een voormalig en grotendeels verdwenen kerkenpad, ook wel Grimmius Ree genoemd en dat op de historische atlas van de provincie Groningen nog als 'Steenen voetpad' vermeld staat', vertelt Willemen. Dit pad kruist na zo'n driehonderd meter de Bosweg, waaraan de Boschhoeve ligt, sinds twee jaar in bezit van de familie Ellen, die in Kiel-Windeweer een autohandel heeft. Ellen heeft een deel van het oude kerkenpad opgeruimd, een nieuwe oprijlaan naar zijn huis gemaakt en aan weerszijden bos aangelegd. Ellen heeft diverse verbodsborden geplaatst met de tekst: 'Verboden toegang, eigen weg'. Voor een handje vol wandelaars wordt een deel van dit pad ook nog afgesloten; Ellen heeft althans een plan ingediend bij de gemeente om een imposant hek van 2,70 meter hoog en 10,5 meter breed te mogen plaatsen, dat voor de wandelaars gesloten blijft. Vanwege de uitzonderlijke afmetingen is een wijziging in het bestemmingsplan nodig. De gemeente heeft de bouwvergunning van het hek ter visie gelegd. Kees Willemen: 'Interessant is nu of die weg ook van Ellen is en of er een recht van overpad is. Vroeger was de

Hervormde Kerk eigenaar van de grond en het pad, maar die zijn in 1943 verkocht aan een particulier. De notariële akte moet duidelijkheid geven over het recht van overpad.' Volgens een artikel in het Nieuwsblad van het Noorden stelt Ellen dat hij de sterk verwaarloosde boerderij opknappt en dat daarbij ook een stijlvol hek past. 'Ik heb zeventuizend boompjes aangeplant en een paar mensen - uit de categorie hondenoepers - doet nu moeilijk, omdat ze de honden los laten lopen tussen mijn boompjes.' Kees Willemen, die daar ook wandelt, heeft er geen enkele moeite mee om op dat gedeelte van de route zijn honden aan te lijnen, maar vindt het te gek voor woorden dat de route die vanouds een openbare weg is, nu afgesloten wordt. Daarom heeft hij een bezwaarschrift ingediend.

BURGERS MOETEN HUN POSITIE KENNEN

Het bezwaarschrift van Kees Willemen is mede ondertekend door 33 bewoners van het dorp en inmiddels zijn er 108 mensen in het 800 inwoners tellende dorp tegen de plaatsing van het hek. Ook de Vereniging Dorpsbelangen Onderdendam heeft een duidelijk standpunt. Op de jaarvergadering zei de voorzitter dat er historische waarden van Onderdendam zijn afgepakt en het bestuur vindt dat het kerkenpad gerestaureerd moet worden. De secretaris van de Vereniging Dorpsbelangen probeerde de kwestie met de nieuwe eigenaar te bespreken, maar de discussie wordt snel gestaakt als Ellen opmerkt: 'Ik betaal meer belasting dan jij, dus ik maak uit wat ik doe en niet jij of het dorp Onderdendam.'

De jurist van de familie Ellen, Mr. Noordhuis, beantwoordde voor Radio Noord de vraag waarom de familie Ellen zo reageert: 'Niemand haalt het in zijn hoofd om in iemands tuin te kamperen. De bouwvergunning is een probleem omdat het hek drie meter hoog is; als het twee meter hoog is, bestaat er geen probleem. Het pad is eigendom van de familie Ellen. De burgers moeten hun positie kennen.'

SLAPPE POLITIEKE OPLOSSING

Paul Kremer, voorlichter van gemeente Bedum, stelt dat de kwestie gevoelig ligt en dat deze in harmonie opgelost moet worden. Om uit de impasse te komen, hebben de wethouders De Graaf en Reysoo een gesprek gehad met de familie Ellen en vervolgens de zaak over de zomervakantie heen getild. Om de kool en de geit te sparen is het niet ondenkbaar dat er een nieuw pad wordt aangelegd om iedereen te vriend te houden. In de tussentijd bekijkt de gemeente of er een gesprek mogelijk is tussen de familie Ellen, de Vereniging Dorpsbelangen Onderdendam, Kees Willemen en de gemeente. Voor de duidelijkheid moet nog gesteld worden dat Kees Willemen geen enkel bezwaar heeft dat er een hek geplaatst wordt, als het maar open kan en het pad toegankelijk blijft voor wandelaars. 'Het liefst zou ik natuurlijk zien dat het oorspronkelijke kerkenpad hersteld wordt, want een nieuw pad aanleggen is een slappe politieke oplossing.'